

30 jaar IBW: Europeana Datamodel en zijn potentieel voor Digital Humanities.

Antwerpen – 20 december 2013

Roxanne Wyns is business consultant voor de museum-sector bij KU Leuven spin-off LIBIS Bibliotheekautomatisering. Zij vervangt prof. Stefan Gradmann (directeur Universiteitsbibliotheek KU Leuven), die wegens gezondheidsproblemen verstek moest geven. De focus van deze lezing wordt daarom beperkt tot het Europeana Datamodel (EDM).

In deze lezing worden antwoorden gegeven op vragen zoals: Wat is Europeana? Wat is hun datamodel? Waarom heeft Europeana behoefte om een dergelijk datamodel (EDM) op te stellen? Wat zijn de voor- en nadelen van een EDM?

Europeana is een portaal-site en heeft als doel het cultureel erfgoed van Europa samen te brengen. Het stimuleert bovendien een nauwe samenwerking tussen musea, bibliotheken en archieven. Aggregatoren (leveranciers van objecten en hun metadata) – nationaal, regionaal (bijv. Erfgoedplus), maar ook op institutioneel vlak – vormen een trechter om de verschillende formaten samen te brengen tot één formaat. Aanvankelijk (tot 2011) werd er gewerkt met het ESE-model (Europeana Semantic Elements) met Dublin Core als basis, maar dit veroorzaakte heel wat verlies van datarijksdom. Er was bovendien slechts één visualisatie per beschrijving mogelijk.

In het strategisch plan voor de periode 2011-2015 worden de positieve aspecten, zoals aggregatie, verder uitgebreid. Europeana wil de samenwerking tussen de verschillende

organisaties bevorderen en tracht het portaal nog beter toegankelijk te maken voor iedereen met een interesse voor erfgoed. Daarnaast zijn er nieuwe prioriteiten waarbij Europeana de focus legt op Linked Open Data (gebaseerd op semantic web technologie) en hergebruik van deze data. Er komt meer nadruk op kwaliteit, onder andere door het introduceren van een star rating system en door toevoeging van permalinks naar de oorspronkelijke data. Er wordt bovendien meer aandacht besteed aan een meer talig platform en copyright. Ten slotte wordt er gewerkt met thema's, bijv. Europeana 1914-1918, Europeana Fashion...

Het Europeana Data Model (EDM) vervangt het ESE-model en zorgt ervoor dat Europeana past in een linked-data-omgeving. Dit datamodel zorgt voor een verrijking van de metadata. Bovendien wordt er een onderscheid gemaakt tussen het object zelf en de digitale representatie, waardoor er verschillende afbeeldingen aan één beschrijving kunnen toegevoegd worden. Met semantic web technologie worden er links gelegd tussen de verschillende records en naar thesauri door middel van URI's. Ook hiërarchische relaties – een sterk punt uit de archiefsector – en meertalige trefwoorden worden toegevoegd.

De basis van EDM wordt gevormd door verschillende standaarden: Open Archives Initiative Object Reuse and Exchange (OAI-ORE, een protocol dat standaarden definieert voor de beschrijving en uitwisseling van web

resources), Dublin Core (eenvoudig en stabiel, maar niet rijk genoeg), SKOS (Simple Knowledge Organization System), CIDOC conceptual reference model en RDF (Resource Description Framework; maakt gebruik van XML en URI's). Hiermee komen we naadloos terecht in de Web 3.0-omgeving waarbij geen documenten (gemaakt door mensen) maar data (gegenereerd door machines en verrijkt met context en betekenis) centraal staan. Andere voorbeelden van platformen/portalen die gebruik maken van RDF zijn thepund.it en reasearchspace.org (British Museum).

Het was een vrij technische voordracht, degelijk en getuigend van grote expertise maar weinig opiniërend.

**Werner Beyens en
Marleen Marynissen**

Studiereis vakgroep Film & Muziek Rotterdam - 16 januari 2014

Muziek

- 51 Accordeon
- 51c Accordeon (leermethoden en oefeningen)
- 52 Harp
- 52c Harp (leermethoden en oefeningen)
- 53 Historische strijkinstrumenten
- 54 Viool
- 54c Viool (leermethoden en oefeningen)
- 55 Viool met begeleiding
- 56 Altviool
- 56c Altviool (leermethoden en oefeningen)
- 57 Altviool met begeleiding
- 58 Cello
- 58c Cello (leermethoden en oefeningen)
- 59 Cello met begeleiding
- 60 Contrabas
- 60c Contrabas (leermethoden en oefeningen)
- 61 Contrabas met begeleiding
- 62 Gitaar
- 62c Gitaar (leermethoden en oefeningen)
- 62ii Meerdere gitaren en/of contrabassen met gitaar
- 63 Overige folkloristische instrumenten (bevat ook de...
- 64 Fluit
- 64c Fluit (leermethoden en oefeningen)
- 65 Fluit met begeleiding
- 66 Hobo
- 66c Hobo (leermethoden en oefeningen)
- 67 Hobo met begeleiding
- 68 Klarinet
- 68c Klarinet (leermethoden en oefeningen)
- 69 Klarinet met begeleiding
- 70 Saxofoon
- 70c Saxofoon (leermethoden en oefeningen)
- 71 Saxofoon met begeleiding
- 72 Fagot
- 72c Fagot (leermethoden en oefeningen)
- 73 Fagot met begeleiding
- 74 Hoorn
- 74c Hoorn (leermethoden en oefeningen)
- 75 Hoorn met begeleiding
- 76 Trompet
- 76c Trompet (leermethoden en oefeningen)
- 77 Trompet met begeleiding
- 78 Trombone en tuba
- 78c Trombone en tuba (leermethoden en oefeningen)
- 79 Trombone en tuba met begeleiding
- 80 Slaginstrumenten
- 80c Slaginstrumenten (leermethoden en oefeningen)
- 81 Beiaard
- Koor en soli met begeleiding
- 82 Oratoria en kantaten voor gemengd koor en soli
- 83 Oratoria en kantaten voor vrouwenstemmen
- 84 Oratoria en kantaten voor mannenstemmen
- 85 Opera - operette
- Koor a capella
- 86 Gelijke stemmen
- 87 Gemengde stemmen
- 88 Vrouwenstemmen
- 89 Mannenstemmen
- Vocale ensembles (met en zonder begeleiding)
- 90 Verschillende stemmen
- 91 1 vrouwen- en 1 mannenstem
- 92 2 vrouwenstemmen
- 93 2 mannenstemmen
- 94 Liederen en aria's
- 95 Declamatie bij instrumentale muziek

Begin januari bezochten 16 collega's van de vakgroep Film & Muziek de Centrale Discotheek van Rotterdam, de grootste muziekcollectie van Europa waar 400.000 cd's, goed voor 4,5 miljoen tracks, beluisterd kunnen worden. Het businessmodel steunt op vier pijlers. Blikvanger is het Muziekcentrum waar iedereen, lid of niet, gebruik kan maken van 24 pc's om de gehele collectie te beluisteren. Alle cd's kunnen aangevraagd worden waarna ze binnen enkele minuten door magazijnpersoneel klaargelegd en opgehaald kunnen worden. Een derde service is IBL, waarbij dagelijks honderden cd's verstuurd worden naar alle deelnemende Nederlandse bibliotheken. Ook digitale IBL is al mogelijk. Ten slotte is de CDR bezig met Emuziek waarbij bibliotheken het volledige pakket in hun eigen lokalen gratis kunnen aanbieden maar ook waarbij bibliotheekleden thuis, mits bepaalde restricties, een deel van de totale collectie kunnen beluisteren.

Achter de schermen, zagen we de hoesjesfotografen, de catalogafoten en de rippers aan het werk. Niet alleen van hun gestroomlijnde en efficiënte werkwijze maar ook van de technische uitleg waren we onder de indruk. En ook de cijfertjes: alle cd's sinds 1983, sinds een paar jaar ook de Belgische, werden aangekocht, jaarlijks worden er 200.000 cd's verwerkt en wekelijks worden nieuwsbrieven verstuurd.

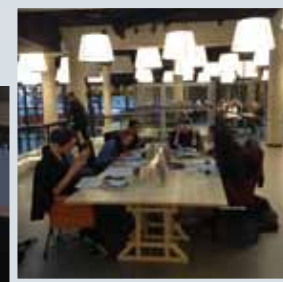
Tijdens de koffiebreek mocht de vakgroep vragen stellen en ervaringen uitwisselen. De discussie ging voornamelijk over het verschil tussen CDR en streamingsites als Spotify e.a. (meerwaarde van CDR is de catalogus, de thesaurus en het gidsfunctie, de

smakverbreding) en over de mogelijkheid om dezelfde digitale diensten ook in Vlaanderen te kunnen aanbieden. De vakgroep heeft zich voorgenomen om druk te zetten op de bevoegde instanties om fondsen vrij te maken, de auteursrechten te regelen om het gehele CDR-aanbod ook aan onze Vlaamse gebruikers aan te bieden.

Met dank aan Rotterdam voor de professionele, inspirerende maar ook hartelijke ontvangst (én de lekkere taartjes)

Chris Vandenbroucke
Foto's: Karen Destoop

CoderDojo

Openbare Bibliotheek Ieper – 1 februari 2014

Zaterdagmorgen 9 uur in de bibliotheek van Ieper: 25 kinderen/jongeren (de jongste is 7, de oudste 15, én opvallend: nogal wat meisjes!) – 8 coaches (mentors, 'sensei's'...) – heel wat papa's, mama's, opa's – en bibliotheekmedewerkers ('cook', fotograaf, coach, hulpje) -allemaal even enthousiast!

CoderDojo kan beginnen. Iedereen aan een laptop – vijf minuten uitleg – allemaal aan de slag. En spelenderwijs leren coderen, programmeren: een spelletje maken, een website bouwen, een robot instructies geven, een app ontwikkelen. De coaches lopen rond – geven hier en daar een tip, of halen even de handen door het haar als één van de kinderen zelf met een onverwachte oplossing komt – kennis delen is de beste manier om kennis op te doen. Ontdekken dat programmeren vooral logica is, alles in de juiste stappen ontleden. Meteen resultaat

zien. Tegen de middag is er showtime – kom vooraan en toon wat je gemaakt hebt! Ongelooflijk hoe dat meisje van 7 gegroeid is!

De toekomst is digitaal. Programmeren zal meer dan ooit een basisvaardigheid worden. De discussie of dat ook op school moet, is de laatste tijd volop in de pers gekomen. CoderDojo is een wereldwijde non-profitbeweging die aan kinderen tussen 6 en 18 jaar de kans wil bieden om te ervaren dat leren programmeren (en ruimer ICT – en STEM = Science, Technology, Engineering, Mathematics) superleuk is. CoderDojo vond zijn oorsprong in 2011 in Ierland – waaide begin 2013 over naar Vlaanderen – loopt intussen in 14 gemeenten en de wachtlijsten zijn eindeloos. De principes zijn eenvoudig – alles gebeurt op vrijwillige basis, alles is gratis, de nadruk ligt op open source.

De rol van de bibliotheek daarbij? De zaak begon te rollen na een mailtje van de leadcoach (die man was zelf nog maar een paar maand aan boord van de CoderDojo-boot gestapt!) die op zoek was naar een gratis ruimte in Ieper en na een tip ook aan de bibliotheek gedacht had. Hij vond in ons een al even enthousiaste partner – het stadsbestuur gaf meteen groen licht – enthousiasme is een lopend vuurtje blijkbaar. En dus wordt een deeltje van de bibliotheek één zaterdagmorgen per maand omgetoverd in een dojo – er is altijd al wifi – en wij zorgen voor koffie/ontbijt voor de coaches, een drankje, stukje cake, chips voor de kids. Wat krijgen we in ruil? Een flinke veegbeurt die het beetje stof

dat hier en daar nog ligt de deur uit jaagt!

Want het was toch even met de ogen knippen toen een paar dagen vóór de eerste dojo plaatsgreep er een artikel in de krant stond waarin de journalist tot twee keer toe "bibliotheek" en "stoffig imago" in dezelfde zin schreef. Excuseer? Heel erg stoffige journalistiek: wie in een doorsnee Vlaamse bibliotheek binnenwandelt, weet meteen dat deze sector de voorbije jaren heel erg innovatief en creatief bezig is – wat niet van alle sectoren gezegd kan worden. De kernopdracht van de bibliotheek is onveranderd: kansen bieden, mogelijkheden voorzien (of ook nog: de mogelijkheid bieden om kansen te grijpen) – vooral dan aan wie die kansen anders heel moeilijk krijgt. We doen dit met de collectie en zullen dit ook blijven doen. Maar we doen dit ook door ruimte te bieden voor ontmoeting, voor ontdekking. Door workshops en tentoonstellingen. Door discussie en coaching. Met informatie vervat in de materialen – maar ook met de kennis en vaardigheden van personeel én gebruikers. Er is nog altijd "uitlenen" – er is vooral ook "delen".

CoderDojo past perfect in deze invulling.

Eddy Barbry

> <http://tinyurl.com/ouyvnbk>

International Council on archives

Brussel – 23 en 24 november 2013

Een unieke kans voor veel Belgische archivariissen: een congres van de International Council on Archives in onze eigen hoofdstad. Voor vele Belgische archivariissen was dit hoogstwaarschijnlijk het enige ICA-congres waaraan ze ooit zullen deelnemen. En het thema van het congres gaat mij als overheidsarchivaris ter harte: 1) de mogelijkheid tot het afleggen van verantwoording (*accountability*), 2) transparantie alias openbaarheid van bestuur (*transparency*) en 3) de toegang tot informatie. Het congres begon voor mij persoonlijk met een valse noot: de inschrijvingen verliepen bijzonder stroef. Daarna mochten verschillende deelnemers, waaronder ondergetekende, niet meer binnen in de aula, zagezegd omdat deze volzet zou zijn. Achteraf konden we dan vernemen dat de aula helemaal niet vol zat. De openingsceremonie en de keynotesprekers, kortom de hele zaterdagvoormiddag, hebben we dan maar gemist. Ook uit andere aspecten kon men opmaken dat de organisatie het niet gemakkelijk had: de chaos 's zaterdags bij het buffet, die de volgende dag dankzij een betere organisatie uitbleef, de onhandige manier waarop de vergaderdocumenten voor de deelnemers aan de Algemene Vergadering van het ICA zijn verdeeld, het feit dat we nog steeds de teksten en presentaties van het Congres niet kunnen raadplegen op internet, de onduidelijkheid over de vraag of er al dan niet handelingen van het congres zullen gepubliceerd worden. Het onverhoopte succes van het congres, dat veel meer deelnemers had aangetrokken dan verwacht, kan

sommige maar niet alle van deze euvels verklaren.

Het programma was erg gevuld en ik zal mij dan ook moeten beperken tot enkele zaken die mij persoonlijk zijn opgevallen. De lezingen over het hergebruik van overheidsinformatie en de daaraan gelinkte 'Open Data Movement' waren voor mij een eerste concrete aanraking met deze problematiek. De Europese regelgeving over het hergebruik van overheidsinformatie is in België omgezet in wetten en decreten, maar deze kwestie bleef voor mij tot nog toe nogal mysterieus. Het is mij nu duidelijk dat de archivariissen een zeer belangrijke rol te spelen hebben in deze hele problematiek. De data die men publiek ter beschikking stelt, dienen immers voorzien te worden van de nodige contextgegevens zodat de gebruiker goed weet wat hij van deze data kan verwachten en welke illusies hij zich vooral niet over deze data dient te maken. De archivaris is vaak ook het enige personeelslid van een organisatie dat een organisatiebreed en intellectueel (en dus niet louter technisch) overzicht heeft (of zou moeten hebben) van de gegevens die in een organisatie aanwezig zijn.

Naast de problematiek van de 'open data', blijkt ook passieve openbaarheid van bestuur in vele landen nog steeds een belangrijk thema. Er zijn natuurlijk de spanningsvelden tussen de openbaarheid van bestuur en andere basisrechten van de burger, zoals de bescherming van de private levenssfeer, die volgens mij de andere basisrechten van

de burger die men als archivaris dient te verdedigen te vaak overvleugelt. Hieraan wijdden verschillende sprekers bijdragen. Maar daarnaast blijkt dat in veel landen de burger de passieve openbaarheid van bestuur ondanks de wetgeving ter zake moeilijk kan afdwingen. Een vraag is ook of de openbaarheid van bestuur aan de andere kant niet zorgt voor 'lege archieven', waarbij de politici en/of ambtenaren zich bewust zijn van de mogelijkheid dat documenten ooit zullen vrijgegeven worden en als reactie daarop veel minder aan archiefstukken toevertrouwen dan in het verleden.

Joris Vanderborght

- > Lees ook de opinie van Dr Graham Dominy, voormalig nationaal archivaris van Zuid-Afrika: <http://tinyurl.com/dominy>
- > Meer verslagen van het ICA congres en over het 'reflectiemoment over het belang en de betekenis van gemeentearchieven' vindt u terug op onze website